Turkish Studies - Social Sciences

eISSN: 2667-5617

www.turkishstudies.net/social

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Kayda Geçen Suçluluk ve Türkiye

Recorded Criminality and Turkey

Filiz Tepecik*

Abstract: The level of crime can be explained by economic, demographic and sociological factors, as well as by factors including the criminal justice system's response to it. The practices of the criminal justice system as a whole or in separate steps, can be considered as an answer to the crime and this answer are also expected to be deterrent from a legal theoretical and philosophical point of view. Criminal lawyer Cesare Beccaria (1738-1794) introduced three basic principles for deterring punishments: certainty, celerity/swiftness, severity. Certainly can be considered, for example, as the possibility of being arrested or punished; celerity/swiftness as speed of completion of files; severity as the weight of penalties. Can these fundamental principles proposed in the 18th century be uesd to evaluate the relationship between criminal justice system and crime and the deterrence of this system with the help of today's statistical information. This article seeks to answer this question through the Turkish Criminal Justice System. Criminal Justice System in Turkey has several steps. When the Public Prosecutors' Office and the law enforcement that helps him/her learned the existence of crime, they investigate the event, prepare the file. If it is decided to file a public case about the suspect of the file and if the indictment is issued, then the file comes before the court. The court may result in any decision, including sentence or acquittal. If the sentence includes imprisonment, the execution institutions is engaged. Assuming criminals are rational people, they should be expected to assess the probability of detecting crime, the probability of arrest and/or punishment. When making a decision to commit a crime, the probability of each of these steps will be important. In other words, there will be a relationship between the response of the criminal justice system and the rates of crime committed. In this study, this relationship will be evaluated through the information obtained from the database of the General Directorate of Judicial Register and Statistics of the Ministry of Justice.

Structured Abstract: In this study, this information of the chief public prosecutors' offices and criminal courts including a 10-year process (2009-2018) was used to analyze the effectiveness of the criminal justice system.

In 2018, 16% of criminal incidents informed on someone to the police or a person in authority, have been decided to conduct further research (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2018, s. 9). 65% of them have not been required investigation. In the second step in the office, 52,9 % of the present cases have been concluded as no need for prosecution and 33.9% as filing a public case, 13.5% as other types of judgement,

* Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Kamu Hukuku Bölümü
Asst. Prof. Dr, Anadolu University, Law Faculty, Department of Public Law
ORCİD 00000-0002-1858-7423
ftepecik@anadolu.edu.tr

Cite as/ Atıf: Tepecik, F. (2020). Kayda geçen suçluluk ve Türkiye, *Turkish Studies - Social*, 15(2), 401-413. https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.40366
Received/Geliş: 31 December/Aralık 2019 *Checked by plagiarism software*
Accepted/Kabul: 25 February/Şubat 2020 **Published/Yayın:** 29 February/Şubat 2020
Copyright © INTAC LTD, Turkey CC BY-NC 4.0

which are lack of venue, lack of jurisdiction, joinder. Therefore, in fact, a very small portion of the first information files has been the subject of the case and is noteworthy. Perhaps this is due to the increase in disputes with reasons such as coup attempt, economic crisis. Given the length of the investigation period (almost 400 days for 2018), these denunciations may be used as a method of punishing the person considered as competitor. The second reason raises the question "Is the crime real and is there a proofing problem?

For a longer perspective, the decisions of the public case between 2002-2018 were examined. This rate is observed to be around 40% between 2002-2004. after new Turkish Criminal Law was amended in 2004, the ratio decreased in the first years and increased in the following years and then then falls again.

40% of the cases in the judicial process are brought before the criminal courts. In 2018, 48 of the 100 cases were sentenced in the criminal courts and 17 of them were acquitted. The sentences also include 1 in 4 sentences of imprisonment. In 2018, and in the last decade, the most common crimes in court are the intentional injury (from the offences against physical integrity), the threats (from the offences against physical liberty) and the theft (from the offences against property). This group effectuate about half of the 2018 cases. This group is followed by the theft by deception, the damage to property (both of offences against property,) the purchase, receipt or possession of narcotics or psychotropic substances for personal use (from the offences against public health). The load of this group on the system is close to 20% of the total. Therefore, these six titles constitute 70% of the total events.

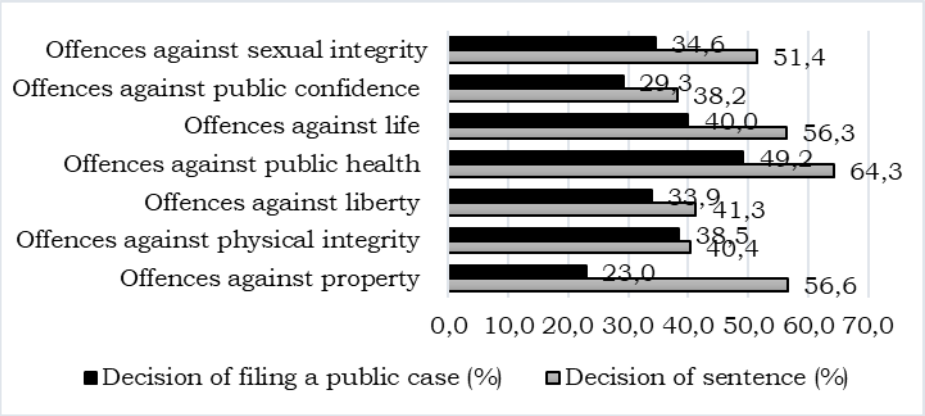

Figure 1: Decisions of Filing a Public Case and Sentences Decisions

The conviction rate of offenses against property among the criminal court decisions is 46%. In terms of rate of decisions rendered for accused persons, the sentence rates for offenses against property and the offences against life is around 56%. The highest sentence rate is 64% for crimes against public health (the most common in this title is drug use and sale).

The intentional killing (more often called murder or homicide) is the most prominent and remarkable crime. However, it covers only 2% of all offenses. 56% of its trials resulted in sentences and 26% in acquittal. The lowest rate of conviction is seen in the offences against public confidence (which included Counterfeiting money or seal or official documents) (38%). There is also a debate about whether the rates of sentence/acquittal are low or high. In a report of Turkey Bar Association, for example, acquittal rates are considered high and are mentioned to be evasive the public case.

The most common crime headings have not changed in the last 10 years, but the response of the public authority has changed. For example, in terms of offences against property, against physical integrity, against liberty have increased conviction rates in general. For offences against public health and against life, it is observed that the already high sentence rate is maintained. In other words, in the most common crimes, the sentence rate is already high or rising.

Keywords: Crime and economics, Criminal justice system, Possibility of public case, Possibility of sentence, data of General Directorate of Judicial Register and Statistics, Measuring crime.

Öz: Suç olgusu ekonomik, demografik ve sosyolojik faktörlerin yanı sıra ceza adalet sisteminin verdiği cevabı içeren faktörlere bağlı olarak da açıklanabilir. Ceza adalet sisteminin ister ayrı basamaklar halinde ister bütün olarak çalışmaları, suça verilmiş bir cevap olarak düşünülebilir. Ayrıca bu cevabın teorik ve felsefi temelde caydırıcı olması da beklenmektedir. Ceza hukukçusu Cesare Beccaria (1738-1794), cezaların caydırıcı olabilmeleri için üç temel prensip ortaya koymuştur: kesinlik, hızlılık, şiddetlilik. Kesinlik, yakalanma ihtimali veya ceza alma ihtimali; hızlılık dosyaların sonuçlanma hızı; şiddetlilik ise, cezaların ağırlık derecesi olarak düşünülebilir. 18 yy da önerilen bu temel prensipler, günümüz istatistik bilgisi yardımıyla, ceza adalet sistemi ile suç arasındaki ilişkiyi ve sisteminin caydırıcılığını değerlendirmekte kullanılabilir mi? Bu soruya Türk Ceza Adalet Sistemi aracılığı ile cevap aranmaktadır. Türkiye'de Ceza Adalet Sistemi birkaç basamağa sahiptir. Bir suç ihbarını alan Cumhuriyet Savcılıkları ve yardımcısı olan kolluk olayı araştırır, dosyayı hazırlar. Dosyanın şüphelisi hakkında kamu davası açma kararı verilir ve iddianame düzenlenirsede dosya mahkemenin huzuruna gelir aksi durumda dosya Cumhuriyet Savcılığı'nda kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile sonlandırılabilir. Mahkeme süreci de mahkûmiyet veya beraatı içeren bir kararla da sonuçlanabilir ve verilen ceza hürriyeti bağlayıcı ise infaz kurumları devreye girer. Suç işleyenlerin rasyonel insanlarsa, bütün bu süreci değerlendirirler ve suçun tespit olasılığını, yakalanma ve ceza alma olasılığını düşünürler. Sonuç olarak suç işleme kararı verilirken, bu basamakların her birinin olasılığı önemli olacaktır. Diğer bir ifade ile ceza adalet sisteminin tepkisi ile suç işlenme oranları arasında bir ilişki olmalıdır. Bu çalışmada da bu ilişki Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü veri tabanından elde edilen bilgiler aracılığı ile değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Suç ve ekonomi, Ceza adalet sistemi, Kamu davası olasılığı, Mahkûmiyet olasılığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verileri, Suçun ölçülmesi.

Giriş

Belirli zaman ve mekânda işlenen suçların bütününü tespit etmek, nicel ve nitel olarak takip etmek, gözlemlemek ve gerektiğinde rapor etmek süreci, 'suçların izlenmesi' olarak adlandırılmaktadır (Beşe, 2013, s. 173). Bu amaçla istatistiksel tekniklerle yapılan tespit ve analiz çalışmalarına ise 'suçluluğu ölçmek' denmektedir. Dolayısıyla suçla mücadele amacıyla oluşturulan resmi kuruluşlar, faaliyetlerini hem belgelemek, hem de yönlendirmek için kendi bölgelerinde ve faaliyet alanlarındaki olayları ve kendi tepkilerini kayıt altına almak zorundadırlar. Sonuç olarak ölçülemeyen bir olgunun yönetilmesi de düşünülemez (Polat & Gül, 2010, s. 3).

Suçluluğun ölçülmesi, işlenen suçların faili, mağduru, yöntemi vb. akla gelebilecek tüm özelliklerinin kaydedilmesidir. Suç istatistikleri bu kayıtların değerlendirilmesi sonucunda oluşmaktadır. Ulusal ve uluslararası düzeyde suçla mücadele amacıyla kurulmuş birimler, hem kendi kayıtlarını tutmakta, hem de diğer birimlerin kayıtlarından yararlanmaktadırlar. Suç verilerinin kaydedilmesinde de eğer genel bir eğilim varsa onun görülebileceği umut edilmektedir. Örneğin bütün suçlar içinde hırsızlık ya da dolandırıcılık olaylarında bir artış varsa ya da olaylarında belli bir alana (evden hırsızlığa ya da gece yapılan hırsızlıklara) bir yönelimi varsa, bunun görülebileceği umut edilmektedir. Suçun kaydedilmesi aynı zamanda onun toplum ve takip edecek kamu otoritesi için görünür hale gelmesini de sağlamaktadır.

Bununla birlikte suç kayıtları temel bazı sorunlar da taşımaktadır. Bunlardan ilki adalet sisteminin, bir suç olayından ancak olayın faili, mağduru ya da bir tanığı bilgilendirdiğinde haberinin olmasından kaynaklanır. Bu nedenle sisteminin bilmediği suç alanına karanlık alan veya siyah sayılar; öğrendiklerine ise, kayda geçmiş suçluluk denmektedir (Tutar, 2002). Bu çalışmada kullanılacak suç bilgileri, kayda geçen suçluluk olarak da düşünülebilecek, ceza adalet sisteminin basamaklarının haberdar olduğu, takip ettiği ve kaydını tuttuğu verilerden elde edilmiştir.

Suç kayıtlarının diğer bir sorunu da kayıt tutan bu yapıdan kaynaklanmaktadır. Ceza adalet sistemleri daima çok başlı yapıya sahiptir. Bu durum verilerin birbiri ile uyumsuz olmasına yol açabilir. Ayrıca toplum yapıları, hukuki kurallar zaman içinde değişebilmektedirler. Bu da verinin karşılaştırılabilirliğine gölge düşürmektedir. Bütün bu çekincelere, sınırlılıklara rağmen, bu

makalede Türk ceza adalet sisteminin ürettiği kayıt altına alınmış suç verisi değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Ceza Adalet Sistemi ve Caydırıcılık

Suçların çözümlenmesi, suçluların bulunması ve bunun görünür hale gelmesi, yeni suçların işlenmesinde önleyici bir etkiye sahiptir. Becker'in 1968'deki ilk çalışmasından günümüze gelen geniş ekonomi literatürü, suçun, özellikle de mülkiyet suçlarının işlenme kararının, eylemin maliyeti ve faydası hesaplanarak, bir başka deyişle rasyonel davranılarak verildiğini teorileştirmektedir (Becker, 1968, s. 172). Suça yönelen kimsenin, bir fayda maliyet analizi yapacağı ve faydanın maliyetinden daha az olacağını öngörürse suç işlemekten vazgeçeceği umulmaktadır (Dolu & Büker, 2009, s. 4). Fayda, yapılan eylemden beklenen haz ya da maddi bir kazanç olabilir. Maliyet ise, suçu işlemenin gerektirdiği beceriye yapılan yatırımın yanı sıra yakalanma ve ceza alma ihtimalini içerecektir. Diğer bir ifade ile ceza adalet siteminin olayları çözme, faillere ceza verme etkinliği maliyet olarak değerlendirilebilir. Bir ceza hukukçusu olan Beccaria da cezanın kaçınılmazlığı, sertliği ve çabukluğunun suçların tekrarlanmamasında önemli olduğunu iddia etmiştir (2004, s. 69-70). Bu nedenle denebilir ki ceza adalet sistemi ve onun olayları çözme, failleri bulma kabiliyeti ne kadar iyi ise ve cezalar ne kadar şiddetli ise maliyet o kadar yüksek oluşacaktır. Öngörülen maliyetin yüksek olması da suç işleme oranını düşürecektir (Kızmaz, 2005, s. 217). Buna karşın "her ne kadar yüksek hukuki, etik ve ahlaki standartlara uygun olarak gerçekleştirilmiş olsalar da, ... reformların getirdiği değişiklikler ve uygulamadaki etkileri bilimsel olarak değerlendirilmediği için Türkiye'de ceza adalet sisteminin ne kadar etkin olduğu ampirik olarak bilinememektedir" (Topçuoğlu, 2015, s. 2).

Sonuç olarak, ceza adalet sisteminin çalışmasının, suçları çözümlenmesinin, mahkemede faillerin ceza almasının ve verilen cezanın niteliğinin suçun işlenmesi üzerinde etkisi olmalıdır. Topçuoğlu'nun da ifade ettiği gibi bu etkiyi ölçmek konusunda alanda bir eksiklik söz konusudur.

Türk Ceza Adalet Sistemi

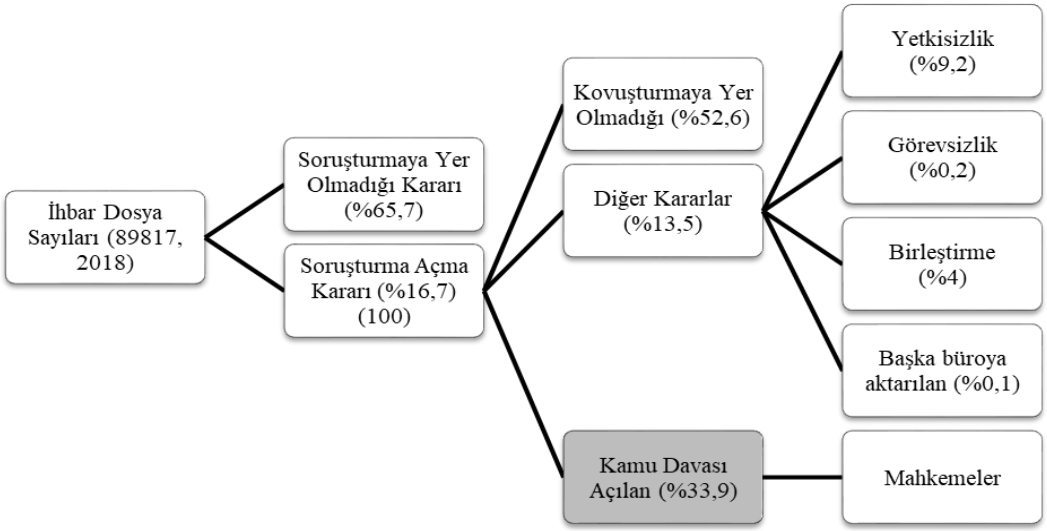
Türk ceza adalet sisteminde suç bildirimleri kolluk kuvvetine veya doğrudan Cumhuriyet Savcılıklarına yapılabilmektedir (Bkz. Ceza Muhakemesi Kanunu-CMK m.158). Eğer bildirim kolluk kuvvetine yapılmışsa derhal Cumhuriyet Savcıları ile paylaşılması gerekmektedir (Bkz. CMK m.161). Dolayısıyla, aslında aynı olaya ilişkin hem kolluk kuvveti hem de Cumhuriyet başsavcılıklarında bilgi bulunabilir. Bir olaya ilişkin bilgi sahibi olunduktan sonra suç olup olmadığının araştırılması, bazı dosyalar için kovuşturma kararı ve daha az dosya için mahkeme önüne çıkma kararı alınmaktadır. Mahkeme süreci hapis cezasını içerir bir mahkûmiyetle sonuçlanır ve bu mahkûmiyet hükmü kesinleşirse (Bkz. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun-CGTİHK m.4), sistemin son basamağı sayılabilecek infaz kurumunda cezanın tamamlanması söz konusu olacaktır.

Dolayısıyla Sistemin çalışmasına ilişkin kayıt altına alınan istatistiki bilgi bulunmaktadır. Cumhuriyet savcıları, mahkemeler ve infaz kurumları, kendi iş yüklerini kayıt altına almaktadırlar. Bu bilgilerin ceza adalet sisteminin savcılığın soruşturma dosyasını açmasından mahkemenin kararının kesinleşmesine kadar olan süreci kapsayan kısmı, adalet istatistikleri ya da adli istatistikler adı altında Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanmaktadır.

Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Suç Verileri

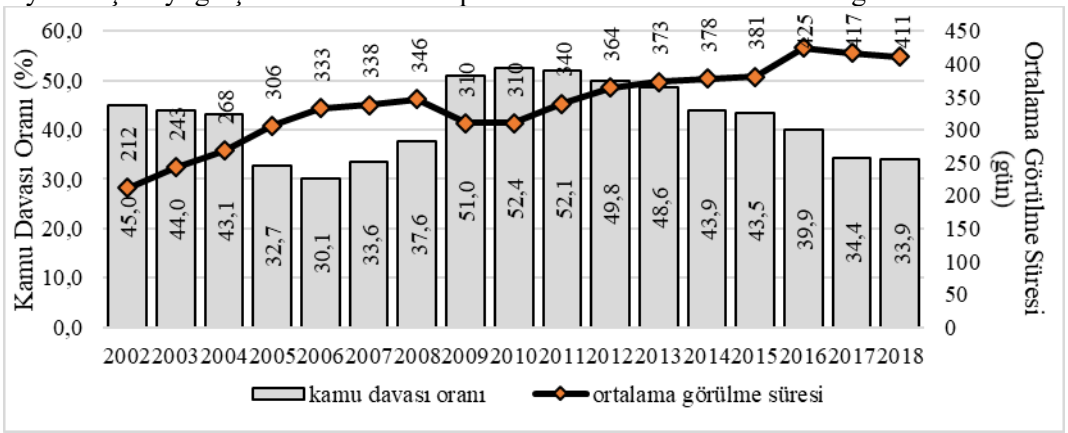
Savcılık tarafından tutulan kayıtlar, Cumhuriyet başsavcılıklarının kendilerine ihbar edilen ya da kolluğa iletilen olaylar karşısında yaptıklarının kayıt altına alınması ile oluşmaktadırlar. Suç bilgisi, şekil 1'de görülebileceği gibi, ilk adımda soruşturma açma kararı için bir elemeye, ikinci adımda ise kamu davası açma kararı ile sonuçlanan ikinci bir elemeye uğramaktadır. Şekil 1'de 2018 yılı için bu süreç özetlenmiştir. 2018 yılında 89817 suç ihbarından %65,7'si hakkında soruşturmaya yer olmadığı; %16,7'si hakkında soruşturma açma kararı verilmiştir. Soruşturma açılan dosyaların

da %52,6'si kovuşturmaya yer olmadığı, %33,9 ise kamu davası ile sonuçlanmıştır. Dolayısıyla başlangıçta savcılığın haberi olan ihbarların çok küçük bir kısmı 2018'de kamu davası açılan ve hâkim önüne çıkan bir suç olayına dönüşmüştür.

Şekil 1: Cumhuriyet Başsavcılıklarında Şüpheliler Hakkında Verilen Kararlar (2018)
Kaynak: (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2018, s. 9).

Kamu davası açma oranının yıllar içindeki gelişimi de Şekil 2'de görülmektedir. 2002-2018 yılları arasında soruşturma kararı verilen dosyaların %30-52'sinin kamu davasına dönüştüğü görülmektedir. Grafikte ayrıca bu sürecin ne kadar zaman aldığı da görülmektedir. Süre ufak tefek değişikliklerle daima artarken, kamu davasına dönüşme oranı dalgalı bir seyir göstermektedir. 2009-2018 arasında ise %51'den %33,9'a kadar düşmüştür. Kamu davası oranının azlığı dikkat çekicidir. Bu durum için düşünülebilecek ilk neden ihbarların büyük çoğunluğunun doğru olmaması olasılığıdır. Özellikle darbe girişimi, ekonomik kriz gibi sıkıntılı dönemlerde, bireyler arasında uyuşmazlıklar arttığı için bu olasılık Türkiye için düşünülebilir. İkinci neden ise, özellikle kovuşturma evresindeki dosyaların %50'sinin kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile elenmiş olması nedeniyle "suç olayı gerçek ama kanıtlama problemi mi var?" sorusunu akla getirmektedir.

Şekil 2: Kovuşturma Evresindeki Dosyaların Kamu Davasına Dönüşme Oranı (%)
Kaynak: (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2018)

Tablo 1'de de kamu davası açma oranları Türk Ceza Kanunu (TCK) ve özel kanunlar açısından değerlendirilmektedir. TCK'nun 2. kitabının 1. kısmı, soykırım ve insanlığa karşı suçlarla göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretini içeren 'Uluslararası Suçlar' başlığını taşımaktadır. Tabloda uluslararası suçlarda savcının dava açma ihtimalinin, zaman içinde TCK'nun diğer kısımlara göre

neredeyse iki katı yüksek hale geldiği görülmektedir. TCK'nun 2. kitabının 2. kısmı 'Kişilere Karşı Suçlar' başlığı taşır ve 10 alt bölüm içermektedir. En çok dikkat çekenleri kasten öldürmeyi içeren 'Hayata Karşı Suçlar' (1.bölüm); kasten yaralamanın da bulunduğu 'Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar' (2.bölüm); tehdit, şantaj, cebir vb içeren 'Hürriyete Karşı Suçlar' (7.bölüm); hırsızlık, yağma, dolandırıcılık vblerini içeren 'Malvarlığına Karşı Suçlar' (10.bölüm) bölümleri olarak sayılabilir. Bu kısımda dava açma oranının 2010-2018 arasında düştüğü gözlenmektedir.

Tablo 1: Kamu Davasına Açılma Oranı

	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Toplam	**52,4**	**52,19**	**49,8**	**48,62**	**43,88**	**47,46**	**39,91**	**34,41**	**33,86**
TCK	**47,61**	**50,62**	**67,96**	**47,61**	**42,78**	**46,59**	**38,80**	**32,79**	**32,36**
1.kısım (Uluslararası suçlar)	51,70	53,84	59,08	51,70	51,73	57,06	62,06	62,45	64,63
2.kısım (Kişilere karşı suçlar)	47,60	51,42	50,02	47,60	42,85	42,94	39,71	31,37	31,68
3.kısım (Topluma karşı suçlar)	50,14	49,76	49,05	48,07	47,40	42,06	40,78	38,28	39,75
4.kısım (Millete ve devlete karşı suçlar ve son hük.)	39,00	41,10	38,69	39,00	30,33	35,28	28,00	33,83	26,20
Özel kanunlar	64,14	64,24	58,17	64,14	60,28	59,87	55,58	56,31	54,68
Açılan toplam kamu davası (1000)	**3039,4**	**2887,8**	**2871,6**	**3039,4**	**2928,3**	**3376,7**	**2545,4**	**2412,3**	**2724,0**

Kaynak: (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2018)**.**

TCK 3.kısım, 'Topluma Karşı Suçlar' başlığı taşır ve örneğin uyuşturucu bağlantılı suçları, genel ahlaka karşı suçları, ihale ya da bilişim bağlantılı suçları içerir. Bu kısmın davaya dönüşme oranı ise %50-40 arasındadır. TCK 4.kısım, casusluk, yabancı devletlerle ilgili suçlar bu kısımda yer almaktadır ve en düşük kamu davası oranı bu kısımda bulunmaktadır. Vergi, Ticaret, Kooperatif vb. sınırlandırılmış alanlarda özel düzenlemeleri içeren özel kanunlar başlığı da yüksek kamu davası oranlarına sahiptir. Acaba TCK'nun dört başlığındaki farklı kamu davasına dönüşme oranları delil ya da kanıtlama farklılıklarından mı kaynaklanıyor? Ya da suçun oluşma koşullarından mı? Yoksa suçlu, savcı, kolluk olabilir bireylerden mi? Bu soruları ya da daha sorulabilecek başkalarını cevaplamak, farklı verilerin toplanmasını gerektiriyor aslında. Daha fazla ve detaylı verinin kayda geçmesini gerektiriyor.

Tablo 2: Sonuçlanan Soruşturma Evresi Seçilmiş Suçlarda Karar Türüne Göre Suç Sayıları ve Oranları (2018)

İsnad Edilen Suç Türü	Suç Adı		Toplam suç sayısı	İlgili Grup İçinde %	Kovuşturmaya yer olmadığı	Kamu davası (%)
Malvarlığına Karşı Suçlar (TCK 2.kısım/ 10.bölüm)	Hırsızlık		709 992	34,5	71,5	23,8
	Dolandırıcılık		488 521	23,7	44,9	17,4
	Mala zarar verme		357 557	17,4	64,9	32,1
	Yağma		64 810	3,1	33,3	48,5
	Toplam		**2 057 493**	**100**	**63,8**	**23,0**
Vücut Doku. Karşı Suçlar (TCK 2.kısım/ 2.bölüm)	Kasten yaralama		804 840	64,8	43,8	52,9
	Taksirle Yaralama		437 714	35,2	87,2	12,0
	Toplam		**1 242 810**	**100**	**59,1**	**38,5**
Hürriyete Karşı Suçlar (TCK 2.kısım/ 7.bölüm)	Tehdit		749 908	65,2	59,3	35,4
	Konut Dokunul.İhlali		170 451	14,8	55,5	41,5
	Kişiyi Hürr.Yok. Kılma		94 898	8,3	58,9	29,2
	Toplam		**1 149 754**	**100**	**60,4**	**33,9**
Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar (TCK 3.kısım/ 3.bölüm)	Kullanmak için Uyuş. veya Uya. Mad.Satın Almak, Kabul Et.veya..		154 436	60,8	22,6	46,9
	Uyuşturucu veya Uy. Mad.İmal ve Ticareti, Kullanımı Kolay.		93 668	36,9	21,7	53,2
	Toplam		**254 119**	**100**	**22,7**	**49,2**
Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar (TCK 2.kısım/ 6.bölüm)	Çocukların Cinsel İstis.		42 089	35,2	28,4	39,9
	Cinsel Taciz		28 584	23,9	41,9	52,4
	Cinsel Saldırı		18 732	15,7	38,4	45,3
	Toplam		**119 531**	**100**	**47,1**	**34,6**
Hayata Karşı Suçlar (TCK 2.kısım/ 1.bölüm)	Kasten Adam Öldürme		28 115	39,1	15,4	50,4
	Taksirle Adam Öldür.		30 569	42,5	27,5	46,6
	Toplam		**71 900**	**100**	**35,2**	**40,0**

Kaynak: (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2018, s. 26)

Tablo 2, Cumhuriyet başsavcılıklarının önlerindeki olayların en sık rastlananlarına göre hazırlanmıştır. 2018 yılında en sık rastlanan olaylar, Türk Ceza Kanunun üç maddesinden, kasten yaralama, tehdit ve hırsızlık maddelerinden savcılarının önüne gelmiştir. Suç olaylarının çok büyük kısmını bu üç başlık oluşturmaktadır. Vücut dokunulmazlığına karşı suçların %64'ünü kasten yaralama oluşturmaktadır. Bu olayların %43,8'inde savcılık makamı kovuşturmaya gerek olmadığı kararı, %52,9'nda da kamu davası açma kararı vermiştir. Kamu davası açma kararı TCK başlıklarına göre farklılaşmaktadır. Örneğin en sık rastlanan suçlardan hırsızlıkta % 23,8; tehditte %35,4; kasten adam öldürmede %50,4; cinsel tacizde %52,4; uyuşturucu ticaretinde %53,2'dir.

Yargı Süreci ve Suç Kayıtları

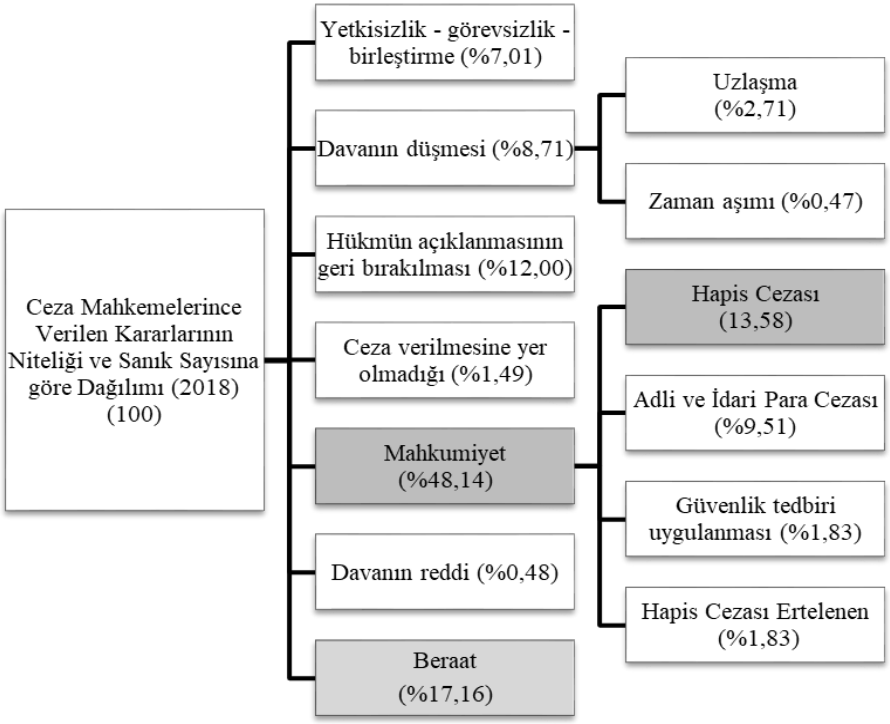
Sistemin sonraki basamağı mahkeme sürecidir. Tablo 3'de Ceza, Hukuk ve İdari mahkemelerinin 2018 için yükü görülebilir. 2018 yılında açılan davaların yarısı kişiler arası uyuşmazlıkların çözümlendiği hukuk mahkemelerinde, %40 ise ceza mahkemelerinde, %10'u idare ile uyuşmazlıkların yansıdığı idare mahkemesinde açılmıştır.

Tablo 3: Mahkemelerin (Ceza, Hukuk ve İdari) İş Durumu (2018)

	2018	%
Toplam	7369647	100
Ceza	2931573	39,78
Hukuk	3701265	50,22
İdari	736809	10,00

Kaynak: (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2018)

Şekil 3'de ceza mahkemesi için yargı süreci gösterilmektedir. Şekilde, 2018 yılı için, sanıklar hakkında ceza mahkemelerinde %48,14 mahkûmiyet, %17,6 beraat kararı verilmiştir. Mahkûmiyet kararlarının ise %13'ü hürriyeti bağlayıcı ceza yani hapis cezası içermektedir. Yargılama sonuçları da farklı suç sınıflamaları için farklı olabilir ve Tablo 4'de hangi suçların ağırlıklı olarak mahkeme sürecine geldiği görülmektedir.

Şekil 3: Ceza Mahkemelerinde Karar Türü (2018, %)
Kaynak: (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2018)

Tablo 4 ceza mahkemelerinde açılan davaların en sık karşılaşılanları seçilerek oluşturulmuştur. Tablodaki bilgilere göre, 2018 yılında 529 972 ile en fazla 'Malvarlığına Karşı' suçlar başlığından dava açılmıştır. Diğer bir ifade ile her 100 ceza davasında 33,3'u ya da neredeyse 3'de 1, hırsızlık, dolandırıcılık, yağma gibi suçları içermektedir. Bu başlığı 'Vücut Dokunulmazlığına Karşı' ve 'Hürriyete Karşı' suçlar takip etmektedir. Bununla birlikte tek tek maddeler düşünüldüğünde de bütün suçlar içinde kasten yaralama (%28,2), tehdit (%13,4) ve hırsızlık (%12,8) mahkemelerde en sık karşılaşılan suçlardır. Sırasıyla yaklaşık her 10 davanın 3'unu kasten yaralama, 1'ini tehdit ve 1'ini de hırsızlık oluşturmaktadır.

Günlük yaşamda üzerinde çok konuşulmasına rağmen kasten öldürme, bütün suçlar içinde sadece %1,4'lük bir paya sahiptir. TCK'nun 'Hayata Karşı Suçlar' bölümü, taksirle adam öldürme alt başlığı ile birlikte düşünüldüğünde bile toplam ceza davaları içinde sadece %2,2 oranında bulunmaktadır. Bununla birlikte, günlük yaşamda kullanılan isimlendirmeyle cinayet gazete

haberlerine en çok yansıyan suç türüdür. Sıradan insanların güvenlik algısını da önemli ölçüde etkilemektedir.

Tablo 4'un son iki sütunu çıkan kararların oranlarını göstermektedir. 2018 yılında malvarlığına karşı işlenen suçlarda açılan davaların %46,6'sı mahkûmiyetle %17,3'ü beraatla sonuçlanmıştır. Tabloda mahkûmiyet kararlarının ne kadarının hapis cezası içerdiği de mahkûmiyet oranlarının yanında pazartez içerisinde gösterilmiştir. Örneğin malvarlığına ilişkin suçlardan açılan davaların %46,6'sı mahkûmiyet kararına ilişkin iken; bu kararların %32'si hapis cezası içermektedir. En yüksek mahkûmiyet oranı 'Kamu sağlığına karşı işlenen suçlar'da görülmektedir. Her yüz davadan 64 mahkûmiyetle, 7'si beraatla sonuçlanmıştır. Hapis cezası bu suç başlığında da ortalama 3'te 1 oranında gibidir. 'Hayata karşı suçlar'da ise, 100 davadan 56'sında mahkûmiyet, 26'sında beraat kararı verilmiştir. Mahkûmiyet kararların %38'si ya da yaklaşık 5 mahkûmiyet kararının 2'si hapis cezası içermektedir.

Genel olarak en sık karşılaşılan bu suç başlıklarında, mahkûmiyet oranı %40-64 arasında değiştiği için mahkûmiyet ihtimalinin yaklaşık %50 olduğu, dava başladığında hapis cezası ihtimalinin de %9-21 arasında değiştiği söylenebilir.

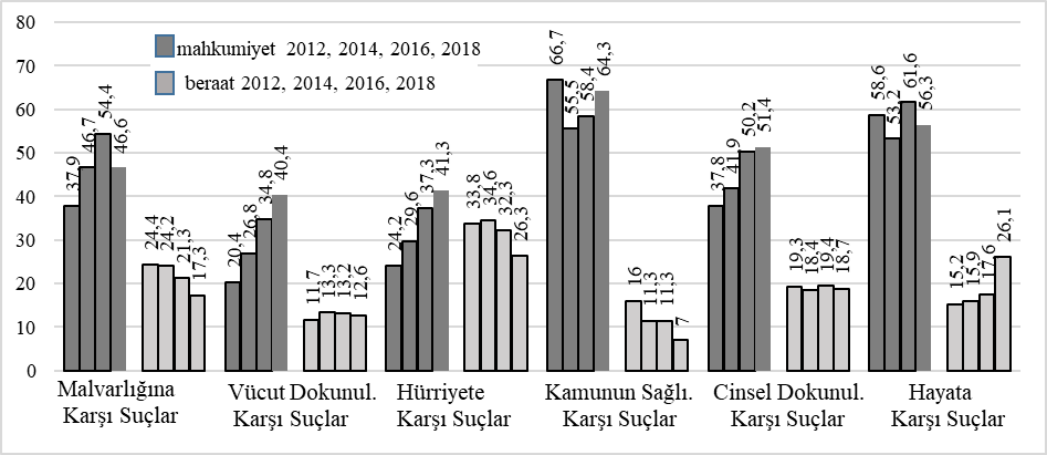
Tablo 4: TCK Uyarınca Açılan ve Karara Bağlanan Davalardaki Suç Türleri, (2018)

İsnad Edilen Suç Türü	Suç Adı	Davalardaki Suç Sayısı	İlgili Grup İçinde %	Toplam Dava İçinde %	Mahkûmiyet % (Hapis cezası %)	Beraat %
Malvarlığına Karşı Suçlar (TCK 2.kısım/ 10.bölüm)	Hırsızlık	203 495	38,4	12,8		
	Dolandırıcılık	121 710	23,0	7,7		
	Mala zarar verme	105 613	19,9	6,6		
	Yağma	31 842	6,0			
	Toplam	**529 972**	**100**	**33,3**	**46,6 (32)**	**17,3**
Vücut Doku. Karşı Suçlar (TCK 2.kısım/ 2.bölüm)	Kasten yaralama	448 861	93,1	28,2		
	Taksirle Yaralama	33 222	6,9			
	Toplam	**482 215**	**100**	**30,3**	**40,4 (22)**	**12,6**
Hürriyete Karşı Suçlar (TCK 2.kısım/ 7.bölüm)	Tehdit	213 433	61,5	13,4		
	Konut Dokunul.İhlali	84 691	24,4			
	Kişiyi Hürr.Yok. Kılma	28 295	8,2			
	Toplam	**347 018**	**100**	**21,8**	**41,3 (33)**	**26,3**
Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar (TCK 3.kısım/ 3.bölüm)	Kullanmak için Uyuş. veya Uya. Mad.Satın Almak, Kabul Et.veya..	104 744	67,0	6,6		
	Uyuşturucu veya Uy. Mad.İmal ve Ticareti, Kullanımı Kolay.	48795	31,2			
	Toplam	**156 295**	**100**	**9,8**	**64,3 (31)**	**7,0**
Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar (TCK 2.kısım/ 6.bölüm)	Çocukların Cinsel İstis.	18 290	43,7			
	Cinsel Taciz	14 429	34,5			
	Cinsel Saldırı	4 602	18,2			
	Toplam	**39 693**	**100**	**2,5**	**51,4 (41)**	**18,7**
Hayata Karşı Suçlar (TCK 2.kısım/ 1.bölüm)	Kasten Adam Öldürme	21 713	65,9			
	Taksirle Adam Öldür.	13 582	33,8			
	Toplam	**35 468**	**100**	**2,2**	**56,3 (38)**	**26,1**
Toplam açılan dava		**1 590 661**		**100**		

Kaynak: (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2018)

Tablo 4 sadece bir yıl için değişimi göstermektedir. Şekil 4'de ise aynı suç başlıkları için mahkûmiyet ve beraat kararlarının 2012-2018 arasındaki seyri bulunmaktadır. 2012-2018 arasında

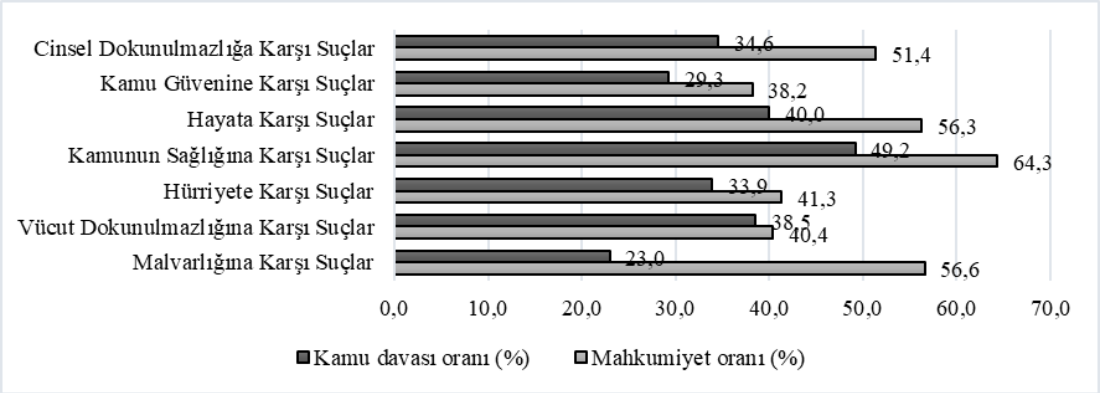
en sık görülen suç başlıklarının çok değişmediği, mahkûmiyet oranlarının da genel olarak arttığı grafikten görülebilir. Ayrıca kamunun sağlığına karşı suçlar %55-66, hayata karşı suçlar %53-61 mahkûmiyet oranı ile diğerlerinden yüksek bir orana sahiptir. Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ile vücut dokunulmazlığına karşı suçlarda beraat oranının çok değişmediği anlaşılmaktadır. Son olarak hayata karşı suçlarda beraat oranındaki artış dikkat çekicidir. Daha uzun süreli bir bakış açısı, yani daha geriye giden ve daha detaylı bir bilgi, daha iyi bir analiz yapılmasını sağlayacaktır. Bununla birlikte pek çok ekonomik, sosyal olayın olduğu 2012-2018 arasındaki dönemde en çok işlenen suçlarda farklılık olmaması ilginçtir. Ayrıca bu dönemde yargı sisteminin verdiği tepkinin değiştiği de gözlenmektedir. Daha önce bahsedildiği gibi bazı suçlar karşısında mahkûmiyet oranları, bazı suçlar için beraat oranları artmıştır.

Şekil 4: Karara Bağlanan Davalarda Mahkûmiyet ve Beraat Oranları (2012-2018)
Kaynak: (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2018)

Ayrıca Türkiye için mahkûmiyet veya beraat oranlarının düşüklüğü/yüksekliği de tartışma konusudur. Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi'nin hazırladığı Tutuklama Raporu'nda, beraat oranlarının yüksekliğinin (ya da mahkûmiyet oranlarının düşüklüğünün), Türkiye'de kamu davalarının açılmasındaki özensizliği gösterdiği iddia edilmektedir (Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi, 2011).

Şekil 5'de en çok işlenen suçlar da kamu davası açma karar oranı ile mahkûmiyet oranı birlikte sunulmuştur. En çok işlenen suç türü olan mal varlığına karşı suçlarda savcının kamu davası açma oranı %23, açılan bu davalarda mahkûmiyet oranı %56,6'dir. Dolayısıyla denilebilir ki mal varlığına karşı işlenmiş bir suçtan açılmış ilk dosyanın mahkûmiyetle sonuçlanma ihtimali ortalama %13'dur. Benzer şekilde vücut dokunulmazlığına karşı suçlarda, savcının kamu davası açma olasılığı %38,5 ve davanın mahkûmiyetle sonuçlanma olasılığı %40,4 olduğu için, bu suçlarda mahkûmiyet olasılığı ortalama %15'dir. Bu oran hürriyeti bağlayıcı suçlarda %13; kamunun sağlığına karşı suçlarda %31; hayata karşı suçlarda %22; kamu güvenine karşı suçlarda %8; cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda %30'dur. Dolayısıyla bu bilgi örneğin cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda en sık karşılaşılan cinsel taciz veya kamunun sağlığına karşı suçlarda en sık karşılaşılan uyuşturucu suçlarında mahkûmiyet olasılığının, kasten adam öldürme davalarından daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Şekil 5: Bazı Suçlar İçin Kamu Davası Açma Oranı ve Mahkûmiyet Oranı
Kaynak: (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2018)

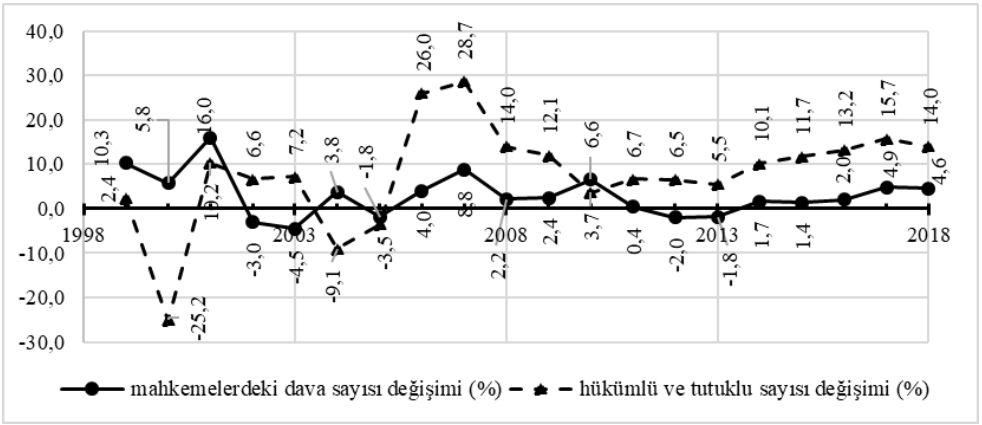
İnfaz Kurumları

Mahkûmiyet hükmü hürriyeti bağlayıcı bir ceza içerirse ve bu hüküm kesinleşirse, cezai yaptırım uygulama süreci, ceza infaz kurumlarında tamamlanır. Hürriyeti bağlayıcı cezadan umulan faydalar vardır. Örneğin suçu belirlenen birey, infaz kurumundayken, toplumdan uzak olduğu için tekrar suç işleyemez. Cezaevleri, suçluları cezalandırmak ve onları sokaktan uzak tutmak için iyidir.

Fakat hapis cezalarının (özellikle uzun cezaların) gelecekteki suçları caydırıp caydırmadığı konusu da tartışmalıdır. Örneğin 2015'de ABD'de yapılan bir çalışmaya göre:

> "Hapis cezasının tercih edilmesinin sebeplerinden biri, suçu tespit edilen insanları kilit altında tutmanın suç seviyelerini azaltacağına dair genel kabul gören görüştür. Oysa ABD'de 2015 yılında yayınlanan bir rapor, hapis cezasının suçu kontrol etmekte sadece sınırlı bir rolü olduğunu göstermiştir. ABD'de cezaevi nüfusu 1970'lerden beri beş kat artarken, mal varlığına karşı suçlar 1990'larda yaklaşık %6 düşmüştür… geçen 24 yılda hapse atılanların artması şiddet suçlarının azalması üzerinde çok az etkili olmuştur." (Penal Reform International, 2016)

Şekil 6 bu bilginin Türkiye için nasıl göründüğünü incelemek için oluşturulmuştur. Şekil 6 mahkemelerdeki dava sayısının değişimi ve infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlü sayısındaki değişim görülmektedir. Grafiğin oluşturulmasında ilk sorun dava açılmış olmasının mutlaka suçun işlnediğini göstermeyecek olmasından kaynaklanmaktadır. Gerçekten suç işlememiş kişiler hakkında da yüksek oranda dava açılmış olabilir. Üstelik bu siyasi, ekonomik bazı olaylardan etkilenerek bir dönemsellikte gösterebilir. Bununla birlikte burada suç olasılığının düşük oranda bile olsa bir vekili olarak değerlendirilebileceği düşünülmüştür.

Şekil 6: Mahkemelerdeki Dava Sayısının Değişimi (%) ve Hükümlü, Tutuklu Sayısının Değişimi (%)
Kaynak: (Türkiye İstatistik Kurumu, 2019 a) ve (Türkiye İstatistik Kurumu, 2019 b)

Şekil 6'da, infaz kurumlarının mevcudundaki değişmenin genellikle dava oranlarındaki değişime benzer yönde olduğu görülmektedir. Fakat daha yüksek oranlarla hareket etmektedir. Örneğin 2001'de dava dosyaları %16 arttığında, hükümlü ve tutuklu sayısı %19 artmıştır. 2002 yılında davalar %3 azaldığında, infaz kurumlarındaki kişi sayısının artışı düşmüş ve sadece %6 artmıştır. 2003'de dava sayıları azalmaya devam ederken, infaz kurumları artış hızını korumuştur. 2004'de ilk kez ters yönlü bir hareket sözkonusu olmuştur. Suç artarken, infaz kurumundaki insan sayısı düşmüştür. 2005'de de suç düşerken tutuklu ve hükümlü sayısı artmıştır. Benzer bir eğilim 2009, 2010 ve 2011'de görülmektedir. Bu yıllar dışında infaz kurumundaki birey sayısı ve mahkemelerdeki dosya sayısının artışıyla artan azalışıyla azalan yani pozitif bir ilişki içinde olduğu gözlenmektedir. Bununla birlikte hapis cezaları daha yüksek bir oranda seyretmektedir. Bu da suç artışına sistemin yüksek hapis cezaları ile cevap verdiğini şeklinde yorumlanmıştır.

Sonuç

Ceza adalet sistemi, Cumhuriyet başsavcılıkları, ceza mahkemeleri, infaz kurumları gibi farklı basamaklara sahiptir. Suç olayı hakkında bilgi sahibi olunması ile başlayan süreç, soruşturma sonunda savcılık tarafından iddianame düzenlenmesi ile ceza mahkemesinin huzuruna gelmektedir. Ceza mahkemelerinin faaliyetleri ise kamu davasının açılması başlamaktadır. Mahkemenin yapılacak yargılama sonunda, hürriyeti başlayıcı ceza vermesi durumunda ise infaz kurumları devreye girmektedir.

Bu çalışma göstermektedir ki Cumhuriyet Başsavcılıkları ellerindeki dosyaların çok az bir kısmı için soruşturma kararı vermektedirler ve soruşturma açtıklarının da yine çok az bir kısmı için iddianâme düzenlemektedirler.

Türkiye'de Cumhuriyet Başsavcılıklarınına veya kolluk kuvvetlerine bildirilen olaylar en çok mala karşı, vücut dokunulmazlığa karşı ve hürriyeti karşı suçlara ilişkindir. Diğer bir ifade ile kasten yaralama, tehdit ve hırsızlık, savcıların en sık karşılaştıkları suçlardır. Bu başlıklardan en çok kasten yaralama olayları kamu davasına dönüşmektedir. Cinsel taciz ve yağma olaylarında da kamu davasının açılma ihtimali yüksektir. Bununla birlikte dolandırıcılık en düşüklerden biridir. Kamu davası açma kararlarının suç başlıklarına göre oranları %17 ile %52 arasında değişmektedir. Bu yüksek farklılık kanıtlama problemlerinden kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca %52 kamu davası ihtimali bile düşük olarak değerlendirilebilir. Bu da birkaç soruyu akla getirmektedir: Acaba TCK'nun başlıklarındaki farklı kamu davasına dönüşme oranları delil ya da kanıtlama farklılıklarından mı kaynaklanıyor? Yoksa suçun oluşma koşullarından mı? Yoksa sanık, savcı, kolluk rolünde olan bireylerden mi? Bu soruları ya da daha sorulabilecek başkalarının cevaplandırılması, aslında farklı verilerin toplanmasını gerektirmektedir. Bu nedenle Türkiye'de ceza adaleti sistemine ilişkin çok daha fazla ve detaylı verinin kayda geçirilmesi gerekmektedir.

Mahkeme önündeki yargılama süreci, uyuşmazlık konusu olaya ilişkin beraat, mahkûmiyet veya diğer hüküm çeşitlerinden birinin verilmesi ile sona erer. Genel olarak mahkeme önüne gelen suçlar içinde en sık karşılaşılanları Cumhuriyet başsavcılıklarının dosya oranları ile benzerdir. Mala karşı, vücut dokunulmazlığa karşı ve hürriyeti karşı suçlar ceza mahkemlerinin en sık karşılaştığı suçlardır. Genel olarak en sık karşılaşılan bu suç başlıklarında, mahkûmiyet oranının %40-64 arasında değiştiği için mahkûmiyet olasılığının %50 olduğu; hapis cezası ihtimalinin ise %9-21 arasında değiştiği söylenebilir. Diğer bir ifade ile Cumhuriyet Savcılarının dosyalarındaki bir şüphelinin hürriyeti bağlayıcı bir mahkûmiyet alma olasılığı oldukça düşüktür. Örneğin mal varlığına karşı işlenmiş bir suçtan açılmış bir kamu davasının hapis cezası mahkûmiyeti ile sonuçlanma olasılığı ortalama %13'dur. Benzer şekilde vücut dokunulmazlığına karşı suçlarda, bu oran %15; hürriyeti bağlayıcı suçlarda %13; kamunun sağlığına karşı suçlarda %31; hayata karşı suçlarda %22; kamu güvenine karşı suçlarda %8; cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda %30'dur. Dolayısıyla hapis cezası olasılığı, örneğin cinsel taciz ve uyuşturucu suçları hakkındaki davalarda, kasten adam öldürme davalarından daha yüksek görünmektedir.

Son olarak, bu çalışmanın devlet kurumları tarafından tutulan adli istatistiklerden dolaylı şekilde bir sonuç çıkarma çabası olduğu unutulmadan denilebilir ki, ceza adalet sisteminin kamu davası, mahkûmiyet ya da hürriyeti bağlayıcı ceza oranları, genel olarak suç üzerinde çok düşük oranda etkili görünmektedir.

Kaynakça

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (2018). *Adli İstatistikler.* T.C. Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü: http://www.adlisicil.adalet.gov.tr adresinden alındı

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (2018). *Adli İstatistikler 2018.* http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi adresinden alındı

Beccaria, C. (2004). *Suçlar ve Cezalar Hakkında.* (S. Selçuk, Çev.) Ankara: İmge Yayınevi.

Becker, G. (1968). "Crime and punishment: an economic approach". *The Journal of Political Economy, 76*, 169-217.

Beşe, E. (2013). Suçun izlenmesi ve ölçülmesi. F. Tepecik (Dü.) içinde, *Suç Önleme Modelleri* (s. 170-188). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Ceza Muhakemesi Kanunu. (2004). 5271 sayılı kanun. Resmi Gazete (17/02/2004 tarih ve 25673 sayılı). https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf adresinden alındı

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun. (2004). 5275 Sayılı Kanun. Resmi Gazete (29/12/2004 tarihli ve 25685 sayılı). https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5275.pdf adresinden alındı

Dolu, O., & Büker, H. (2009). "Caydırıcılığın sınırları: Caydırıcılık eksenli suç önleme ve mücadele politikalarına eleştirel bir yaklaşım". *Polis Bilimleri Dergisi, 11*(3), 1-22.

Kızmaz, Z. (2005). "Ceza veya kriminal yaptırımın suç oranları üzerindeki caydırıcı etkisi". *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, VII*(2), 210-231.

Penal Reform International. (2016). *Dünya hapishanelerinde eğilimler 2016.* Ceza Infaz Sisteminde Sivil Toplum Dernegi (CISST) ve Türkiye Hapishane Çalışmaları Merkezi (TCPS): http://www.tcps.org.tr/?q=content/d%C3%BCnya-hapishanelerinden-e%C4%9Filimler-2016 adresinden alındı

Polat, A., & Gül, S. K. (2010). *Suçun ölçülmesi.* Ankara: Adalet Yayınevi.

Topçuoğlu, T. (2015). *Türkiye'de suçluluğa ve infaz politikalarına ilişkin veri ihtiyacı.* İstanbul: Tesev.

Tutar, E. (2002). *Suçta karanlık alan - suçta siyah sayılar.* Aralık 2018, 26 tarihinde Kriminoloji: http://www.kriminoloji.com/ adresinden alındı

Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi. (2011). *Tutuklama raporu.* http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/tbbbooks/tutuklama-raporu.pdf adresinden alındı

Türkiye İstatistik Kurumu. (2019 a). *Mahkemelerdeki (ceza, hukuk ve idari) hakim sayısı, mahkemelere gelen ve bir hakime düşen dava sayısı.* Ankara: Türkiye İstatistik Kurum, www.tuik.gov.tr

Türkiye İstatistik Kurumu. (2019 b). *31 Aralık tarihi itibariyle hükümlü ve tutuklu sayısı, 1998-2018.* Ankara: Türkiye İstatistik Kurum, www.tuik.gov.tr.